Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

11.12.2018

TEM/TTM
Kaupallinen neuvos Marjaana Aarnikka

EDUSKUNNAN PUOLUSTUSVALIOKUNTA 12.12.2018

HE 253/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle kansallisen turvallisuuden huomioon ottamista alueiden käytössä ja kiinteistönomistuksissa koskevaksi lainsäädännöksi; työ- ja elinkeinoministeriön asiantuntijalausunto

Työ- ja elinkeinoministeriö suhtautuu myönteisesti hallituksen esityksessä esitettyihin uusiin sääntelykeinoihin, joiden tavoitteena on kansallisen turvallisuuden parantaminen alueiden käytössä ja kiinteän omaisuuden siirroissa. Sääntelyä on tärkeää kehittää toimintaympäristön muuttuessa ja viranomaisilla tulee olla riittävät toimivaltuudet ja mahdollisuudet tarvittaessa puuttua kansallisen turvallisuuden näkökulmasta kiinteän omaisuuden siirtoihin esimerkiksi huoltovarmuuden tai yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen kannalta välttämättömän infrastruktuurin toiminnan varmistamiseksi.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää tärkeänä, että ehdotetun sääntelyn lähtökohtana on myönteinen suhtautuminen ulkomaalaisomistukseen ja ulkomaisiin investointeihin. Ulkomaalaisomistuksella ja ulkomaisilla investoinneilla vahvistetaan mm. Suomen osaamispohjaa sekä luodaan taloudellista kasvua ja uusia työpaikkoja.

Kansallisen turvallisuuden tilannetietoisuuden parantaminen ja viranomaisten välisen yhteistyön tiivistäminen näissä asioissa on myös tärkeää. Seurantaan ja ennakointiin tulee myös kiinnittää erityistä huomiota.

Työ- ja elinkeinoministeriön edustajat ovat osallistuneet esitystä valmistelleen työryhmän työskentelyyn. Esityksellä on työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan osalta läheiset liittymäkohdat huoltovarmuuden kehittämiseen ja varautumistoimien yhteensovittamiseen sekä ulkomaalaisten yritysostojen seurantaan ja vahvistusprosesseihin.

Seuraavassa työ- ja elinkeinoministeriön kannalta keskeisiä esitykseen liittyviä huomioita:

Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999)

- Työ- ja elinkeinoministeriö pitää tärkeänä, että lain 4 a§:ssä huomioidaan huoltovarmuuden kehittämistarpeiden turvaaminen ja ettei niistä vastaavien tahojen toimintamahdollisuuksia heikennetä. Tällä varmistetaan, että huoltovarmuuden kannalta keskeiset kehittämistarpeet ja –suunnitelmat huomioidaan jo ennalta alueiden käytössä.

Laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi (603/1977)

- Laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta mahdollistaa kiinteän omaisuuden lunastamisen, kun siihen on yleinen tarve. Työ- ja elinkeinoministeriö tukee ehdotuksen lähtökohtaa, että lunastus tapahtuisi kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi silloin, kun kiinteän omaisuuden

tai erityisen oikeuden lunastaminen olisi tarpeen esimerkiksi huoltovarmuuden, yhteiskunnan kannalta välttämättömän infrastruktuurin toiminnan varmistamisen tai näihin rinnastettavissa olevan muun yhteiskunnallisen edun turvaamisen kannalta. Lunastamalla voitaisiin hankkia näiden toimintojen turvaamiseksi tarvittavaa kiinteää omaisuutta tai erityinen oikeus.

- Tärkeää myös, että ennen lunastusmenettelyn ryhtymistä selvitetään vaihtoehtoiset keinot saavuttaa lunastuksen tavoitteet. Ehdotukseen sisältyvän lupalunastusmenettelyn tulee olla ennustettava, avoin ja syrjimätön.

Laki ulkomaalaisten yritysostojen seurannasta (172/2012)

- Työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla on ulkomaalaisten yritysostojen seurannasta annetun lain mukaiset viranomaistehtävät (ml. vahvistusprosessit). Lain nojalla voidaan erittäin tärkeän kansallisen edun niin vaatiessa rajoittaa vaikutusvallan siirtymistä ulkomaisille omistajille. Lain soveltamisalaan ei kuitenkaan kuulu kiinteistöhankinnat tai uutta toimintaa luovat ns. greenfield -investoinnit.

- Laki ulkomaalaisten yritysostojen seurannasta koskee kaikkia puolustussektorin yrityksiä ja muita yhteisöjä ja liikkeitä, joita toimialansa, liiketoimintansa tai sitoumustensa perusteella on pidettävä yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen kannalta kriittisinä ja joissa seurannan kohteena olevasta yrityksestä/yhteisöstä hankitaan vähintään 10 prosenttia tai muu vastaava tosiasiallinen vaikutusvalta.

- Laki ulkomaalaisten yritysostojen seurannasta (172/2012) on ollut voimassa yli kuusi vuotta voimassa ja se on lähtökohtaisesti toiminut hyvin. Tähän mennessä työ- ja elinkeinoministeriö on antanut 49 vahvistuspäätöstä, ei yhtään kieltopäätöstä. Yhteistyö eri viranomaisten kesken lain mukaisessa seurannassa ja vahvistusprosesseissa on tiivistä ja mm. puolustusministeriöltä (ml. pääesikunta) pyydetään kussakin tapauksessa aina lausunto.

EU:n asetusehdotus ulkomaalaisten suorien sijoitusten seurannasta

- Komissio teki syyskuussa 2017 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan unioniin suuntautuvien ulkomaisten suorien sijoitusten seurannasta. Asetuksen on tarkoitus tulla voimaan vuonna 2019.

- Asetuksella luodaan mm. puitteet ulkomaisten sijoitusten seurannalle jäsenvaltioissa, tiedonvaihtoa koskeva yhteistyömekanismi jäsenvaltioiden ja komission välillä, sekä antaa komissiolle oikeus antaa lausuntoja turvallisuuden ja yleisen järjestyksen nojalla.

- EU:n asetusehdotuksen soveltamisala on Suomen ulkomaalaisten yritysostojen seurannasta annettua lakia laajempi. EU:n asetuksen soveltamisalaan kuuluu mm. turvallisuuteen ja yleiseen järjestykseen liittyvät kriittiset infrastruktuurit ja uutta toimintaa luovat ns. green field –investoinnit, joihin voi liittyä kiinteistöhankintoja.

- Asetus edellyttää mm. kansallisen yhteyspisteen luomista EU-tason yhteistyömekanismia ja vuosittaista raportointia varten. Yhteistyötä erityisesti työ- ja elinkeinoministeriön ja puolustusministeriön välillä on tarkoitus edelleen tiivistää asetuksen soveltamisalaan kuuluvissa kysymyksissä. Viranomaisten välisen yhteistyön merkitys näissä asioissa korostuu edelleen tulevaisuudessa.